

Америккою, яку любив, - прекрасною країною, навіки змальовані романтичним пером Фенімора Купера.

Ми із захопленням читаємо книги про людей далекого минулого Америки, про події двохсотлітньої давності Бо, що ніколи не застаріють благородство улюблених героїв Купера, їх мужність, почуття товариства і вірної дружби, їх самовладання в небезпечні хвилини життя, повної боротьби і діяння. Тай чи можуть застаріти добрі почуття письменника до «людей червоної шкіри», про яких американці, повні расової зарозумілості придумали нелюдську жорстоку приказку: «Гарний індіанець - мертвий індіанець» [3].

У цих романах нас захоплюють надзвичайною жвавістю фарб змальовані Купером пейзажі: тиша лісів і чистих річок, гладі озер і далі прерій - картини, що відтворюють у нашій уяві всю велич, достаток майже незайманої людиною американської природи далеких часів.

Коли більше ста років тому європейські читачі вперше прочитали романи Купера, вони не тільки були вражені талантом художника: з великим інтересом знайомилися вони з країною, яка виникла перед ними волею письменника, і яка до того ж тривалий час для багатьох із них була майже невідомою. Все це, відтворене Купером з гострим відчуттям національної своєрідності його країни, зачарувало, і досі зачаровує читачів свіжістю і пізнавальною силою [7].

Фенімор Купер своєю зброєю – думкою та пером - зумів полонити серця багатьох читачів, фанатів та дослідників його творчості. Його зброя й донині «вважає» - полонить серця захоплених і вдячних читачів, дивує дослідників, а отже – множить «клуб фанатів» творчого світу геніального американського письменника Ф.Купера.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Джеймс Фенімор Купер/Последний из могикиан или повествование о 1757годе.-М.:Правда,1985.-384с.
2. Зарубежная література для детей и юношества./ Н.П.Банникова, М.П. Бархота, Т.Д.Венедиктова и др.-М.: Просвещение,1989. – 255с.
3. Купер Джеймс Фенімор/Пионеры. – 1982. – 480с.
4. Купер Ф.Звіробій: – Роман. – К.:Дніпро, 2001. – с.462
5. Купер Д.Ф. Прерія: Роман / пер. з англ. Н. Вольпін; М.: Видавництво «Дитяча Література», 1980
6. Наливайко Д.С., Шахова К.О. Зарубіжна література ХІХ сторіччя. Доба романтизму: Підручник. – К.:Заповіт,1997. – 464 с.
7. Писатели США. Краткие творческие биографии.сост.и общ.редакция Я.Засурского, Г.Злобина, Ю.Ковалева. – М. – Радуга,1990. – 624 с.
8. Шейнкер В. Н. Исторический роман Дж. Ф. Купера, его истоки и своеобразие. – С. 42-45.

Волошина О.

Науковий керівник – доц. Заборна М.С.

ПРАГМАТИЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ КОНВЕНЦІЙНИХ ВИБАЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Людина втілює свої думки та емоції у висловленнях. Саме ж висловлення – мовна конструкція, яка розглядається як складова комунікативної ситуації. Виступаючи складовою комунікативної ситуації, висловлення ідентифікується як мовленнєвий акт, де присутні мовець і слухач. Мовленнєвий акт – об'єкт дослідження спеціальної науки, відомої як синтаксична прагматика. У її контексті мовленнєвий акт – це цілеспрямована дія мовця в ситуації безпосереднього спілкування зі слухачем.

В системі мовленнєвих актів виокремлюється акт вибачення. Його мовленнєве оформлення задається позамовними чинниками, так званими прагматичними детермінантами. Одним із цих чинників є прагматична ситуація. З огляду на характер мовленнєвої ситуації можна говорити про певні прагматичні види вибачень. Одним із них є вибачення конвенційні. Зазвичай, у кожній культурі є правила етикету, яких необхідно дотримуватися. Незначні порушення етикету викликають до життя конвенційні вибачення. Це, так би мовити, вибачення за «погану поведінку». Вони служать для встановлення соціальної гармонії. При конвенційних вибаченнях у наміри адресата входить не лише загладити провину, а й підтримати думку про себе як про ввічливу людину, а також продемонструвати повагу до адресанта.

Як правило, конвенційні вибачення характеризуються бінарністю структури й передбачають наявність реплік-акцій та реплік-реакцій. Вихована людина просить вибачення за порушення норм етикету й поведінки в різних ситуаціях, використовуючи мінімальні формули вибачення: *вибач (-те), перепрошую, пробач (-те), даруй (-те)*. Окремою формою вибачення є *прости*, яка використовується в ситуаціях, де нанесено більш значну шкоду, чи при зверненні до Бога. Формула *прости* несе більш емоційний зміст. Відповіді на вибачення осмислюються як:

- 1) згода прийняти вибачення:
 - Ти мене вибачиш, я не передзвонила, зовсім з голови вилетіло?
 - Вибачення приймається.
- 2) мінімізація нанесеної шкоди:
 - Прошу вибачення, трішки запізнився. Я надіюся, все гаразд?
 - Так, звичайно. Я ще якраз до бабусі заїжджала, тож ми прийшли майже одночасно.
- 3) прийняття вибачення з настановою винному щодо його поведінки:
 - Вибачте, я ненароком наступив Вам на ногу.
 - Будьте обережніші.

Прийняття адресатом вибачення залежить від ефективності репліки - акції. Відповідно мовець змушений проявити певну мовну майстерність у їх оформленні. У цьому контексті він не тільки вдається до вживання стандартних мовних формул вибачення, а й вербалізує свою провину. Тим самим він підтверджує усвідомлення своєї вини, намагаючись викликати в слухача прихильне ставлення до себе. Відповідно в оформленні мовленнєвого акту вибачення актуалізуються причини, що зумовили необхідність самого висловлення. Зокрема, простежуються:

1. Тілесна шкода, спричинена ненароком. Зазвичай, тілесні контакти стаються у випадкових умовах у транспорті, в магазині, на вокзалі, в навчальних закладах та інших громадських місцях. Наприклад:

- Вибачте, я не хотів Вас штовхнути.
- Та нічого.

Тілесна шкода може бути спричинена не лише в побутових умовах, а й, наприклад, в ситуації, коли гравець ненароком штовхає іншого чи наступає йому на ногу. Згідно з правилами професійного етикету, обов'язково необхідно попросити вибачення для встановлення позитивної взаємодії між гравцями. Для прикладу:

Конситуація: гравець ненароком штовхає суперника, внаслідок чого другий падає і вдаряється ногою. Винуватець подає руку потерпілому й допомагає тому піднятися.

- Ой, вибач, вибач, я не хотів. Як нога, болить?
 - Та нормально все.
2. Неуважність. Зазвичай, це ситуації, що пронизують життєвську суєту:
- Що ти вже навіть не вітаєшся?
 - Вибач, я тебе й не побачила, не привіталась.
 - Пробач, стільки справ було, що й забула тебе привітати з днем народження.
 - Доброго дня, можна Олега?
 - Ви не туди потрапили.
 - Вибачте, будь ласка.

3. Несподіване втручання в приватне життя людини, як-от, наприклад, непроханий візит.

Наприклад:

- Вибачте, що без попередження, ми от проходили повз, вирішили заглянути.
 - Що ви, що ви, ми завжди раді вас бачити!
4. Недостатня гостинність. Наприклад:
- Ви мене вибачте, ради Бога, нічим, крім чаю, вгостити не можу.

Інший приклад:

- Ой, що ж я такий неуважний, ви ж без вина. Вибачте.
5. Неможливість задовільнити бажання, потреби чи очікування слухача.

Це трапляється в багатьох ситуаціях, наприклад:

- а) при наявності чинників, що блокують реалізацію певного стану справ:
 - Доброго дня, я можу поговорити з Олегом Петровичем?

- Вибачте, він вийшов ненадовго.
- б) при відмові виконати обіцяне:
 - Вибач мене, я не зможу прийти.
 - в) при непередбачуваних обставинах як у повсякденному житті, так у сфері виробничої діяльності:

– Пробач, зламалася машина, тож підемо пішки.

Інший приклад:

– На жаль, через технічні неполадки ми не можемо налагодити зв'язок із Лондоном. Приносимо свої вибачення і продовжуємо репортаж.

6. Суперечність між професійністю та колегіальністю.

Так, в іграх та спорті існують свої правила етикету. Зазвичай, кожен прагне перемогти свого суперника в грі, але не бажає його образити як особистість. Тому в спорті прийнято не сприймати поразку як особисту образу. На жаль, не кожен вміє гідно програвати. Тому часто переможці, щоб пояснити, що нічого не мають проти суперника особисто, просять вибачення:

– Ти мене вибач, але спорт – це спорт, перемагає найсильніший.

Див. також:

– Пробач, я всього на всього хотів виграти.

7. Усвідомлення власної гріховності перед померлими людьми та Богом.

При прощанні з померлими прийнято просити вибачення в померлого за неправильні вчинки по відношенню до нього. В цій ситуації людина може розгорнуто говорити про те, за що вона просить вибачення.

– Прости мене, якщо я чим-небудь тебе образив, прости, що грубо ставився до тебе, прости, що не завжди виконував обіцянки.. прости...

Звертаючись до Бога, люди просять вибачення за гріхи та помилки в житті.

– Прости, Боженьку, я грішна. Прости..

Таким чином, конвенційні вибачення – це процедури відновлення порядку, а також визнання порушення норм правил поведінки. Їх мовленнєва реалізація визначається екстралінгвальними чинниками, що детермінують факт необхідності вибачення в процесі встановлення та регулювання соціальних відношень між людьми. В цьому плані актуалізується потреба в синтезі досліджень з лінгвістики, соціології та етики.

Ваврик І.

Науковий керівник – асист. Сеньовська Н. Л

РОЛЬ СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ

Є в світі десятки, сотні професій, спеціальностей, робіт: один будує залізницю, другий зводить житловий будинок, третій вирощує хліб, четвертий лікує людей, п'ятий шие одяг...

Та є в світі найуніверсальніша – найскладніша й найбагатіша робота, єдина для всіх і в той же час своєрідна і неповторна в кожній сім'ї – творення людини

В. Сухомлинський [1]

Мета статті – охарактеризувати роль батьків (сім'ї) у формуванні здорового способу життя старшокласників.

Виховання — справа відповідальна і копітка, яка вимагає від батьків великих психічних, фізичних і матеріальних затрат. Хто, як не батьки, повинні вчити любити свою батьківщину, бути добрими та людяними, поважати старших. Їм треба зробити все необхідне для того, щоб діти вирости високоосвіченими, стали гордістю та надією держави, відповідальними громадянами своєї країни. В. Сухомлинський у праці «Батьківська педагогіка» [1] зазначає, що сім'я є найменшою клітиною нашого суспільства, в якій, як у фокусі, відображається все життя нашої країни. І тим сильніший вплив робить сім'я на особистість дитини, чим активнішу життєву позицію займають батьки в суспільстві, тим вищі інші моральні достоїнства